

Boo Miljö- och Naturvänner

Saltsjö-Boo den 8 juli 2011

Länsstyrelsen i Stockholms län

Yttrande över vad Nacka kommun anfört angående vårt Överklagande i fråga om detaljplan för del av Tollare 1:16, delplan 2, Tollare strand i Boo, Nacka kommun. Länsstyrelsens Dnr 4031-11-1217.

Boo Miljö- och Naturvänner har fått möjlighet att yttra sig över det svarsyttrande Nacka kommun avgivit med anledning av att detaljplan Tollare strand överklagats till Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen har som första punkt till kommunen angivit: *”Yttrandet ska särskilt beskriva förekomsten av djur- och växtarter inom art- och habitatdirektivet och artskyddsförordningen samt exploateringens konsekvenser för dessa arter och vilka åtgärder som planeras för att förebygga, hindra eller motverka påverkan på dessa djur- och växtarter.”*

Nacka kommun har i sitt yttrande valt att utgå endast från arter som finns dokumenterade i Artdatabanken och som har rapporterats in via Artportalen. Det är positivt att Nacka kommun nu lärt sig att söka i Artdatabankens register, vilket tidigare inte verkat vara fallet. Detta faktum har varit tydligt, då man ständigt i nya detaljplaner generellt skrivit ”inga hotade arter är kända av kommunen” eller ”inom området finns inga sällsynta arter”. Det är först efter naturorganisationernas påpekanden om naturvärden som finns inom planområdena – bl.a rödlistade arter och signalarter (registrerade i Artdatabanken), som man i nästa planskede (utställning) fått med en del uppgifter.

Men att – som i detta yttrande – enbart gå igenom Artdatabankens register, finner vi märkligt. Det utesluter viktiga uppgifter, som dokumenterats vid de inventeringar som gjorts – flera av kommunen själv – men där inventerarna/konsulterna inte rapporterat till Artportalen.

En brist i det av Nacka kommun nu avgivna yttrandet är, att man inte har någon hänvisning till de utredningar som kommunen själv beställt och inte heller till den insektsutredning som Boo Miljö- och Naturvänner lät genomföra 2007 i området söder om Tollare Träsk.

De naturinventeringar som vi känner till för Tollare (2007 och framåt) är:

- o Biolog Bert Viklund gjorde sommaren 2007 på uppdrag av Boo Miljö- och Naturvänner en insektsinventering i området söder om Tollare Träsk och delar av Mellanbergsvägen. Detta material har tillställts Nacka kommun.
- o Naturresevatutredning 2007 – 2008 av biolog Tomas Fasth, Pro Natura och landskapsarkitekt Patrik Tronde, Sven A. Hermelin AB. Utredningen består av två delar, där biolog Tomas Fasth inventerat Naturvärden och Patrik Tronde Rekreativvärden. Denna inventering gjordes i samband med bildandet av Tollare Naturresevat. Dock gjordes den vintertid november 2007 – februari 2008. Inventeringarna omfattar inte enbart det område som senare kom att bli Tollare Naturresevat utan omfattar hela Tollare Naturområde. Detta material fanns med som underlag inför Miljö- och Stadsbyggnadsnämndens sammanträde i december 2008, men har i övrigt varit svåråtkomligt. Det går idag inte att hitta på Nacka kommuns hemsida och det har aldrig funnits i upptryckt version på något bibliotek.
- o Ekologigruppen gjorde sommaren 2009 en inventering och fann då vissa nya arter. Denna utredning har aldrig varit offentliggjord – under skälet att den inte var fullständig. Dock har hänvisningar skett till denna i Detaljplan Tollarehöjden.
- o Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering.

Andra fauna- och florainventeringar har så vitt vi vet inte gjorts i Tollareområdet.

Den uteblivna kopplingen till gjorda inventeringar har tyvärr varit en tråkig följetong i hela kommunens Tollareplanering, liksom den bakvända tågordningen i planeringsprocessen att först planera och sedan inventera. Programmet för Tollareexploateringen, som omfattar 7 st detaljplaner, antogs 2006 innan någon inventering överhuvudtaget gjorts. Därefter har endast ett par smärre justeringar gjorts i planerna, trots att uppgifter om stora naturvärden framkommit av inventeringarna. De delar som inte planeras att bebyggas och som nu avsatts som Tollare Naturresevat är små och plottriga och bryter sönder helheten samt är till vissa delar inte alls den naturmark, som uppvisar högsta naturvärdet.

Nacka kommuns **Kommentarer beträffande djur- och växtarter.**

Det inledande resonemanget är svårt och ”snårigt”. När man sedan kommer in på att Art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet endast skulle ligga till grund för eller bara omfatta Natura 2000-områden, så blir resonemanget obegripligt och inadekvat. Det fortsätter sedan i hävdandet att enbart staten har något ansvar, när det gäller fortlevnaden av arterna. Man säger: ”..... *Skogsvårdsorganisationen under senare tid pekat ut s.k. nyckelobjekt inom Tollare.*” Detta är en kraftig negligering av verkligheten. Mycket stora delar av detaljplan Tollare strand har av Skogsstyrelsen klassats som nyckelbiotop och övrigt som naturvärde (d.v.s. nära nyckelbiotop). Undantag är själva bruksområdet med lagringsplatser. Dessa klassningar finns även i detaljplan Tollarehöjden (norr om Tollare strand), den mindre ekbacken vid Mellanbergsvägen (idag delvis bortsprängd) samt områden norr om Sockenvägen. Kommunens kommentar ”*Nyckelobjekt har dock inget lagligt skydd*” tyder på en ganska cynisk inställning till naturvärden.

Av texten i Art- och habitatdirektivet framgår tydligt att detta omfattar mycket mera än Natura 2000-områden. Det samma gäller fågeldirektivet.

Påståendet att ”*Tollare kan ses som en satellit till det stora obebyggda området kring Erstavik ....*” är ett nytt argument. Tidigare har talats om svaga samband och i kommunens Grönstrukturprogram är Lännerstasunden markerade som en barriär mellan Tollare och Erstavik. Dock ska inte förnekas att fåglar säkert flyger över sundet för födosök i det ena eller andra området.

Tretåig hackspett. Här konstateras att tretåig hackspett över huvudtaget inte finns i Artportalen. Anledningen till att den inte gör det, är att Ekologigruppen inte har för vana att rapportera till Artportalen. Icke desto mindre har arten (födosöksperforeringar) tagits upp i en av Nacka kommun beställd utredning från Ekologigruppen. Resonemanget att arten självklart häckar i Erstavik och inte i Tollare är inte övertygande, då den nuvarande skogsmiljön skulle vara utmärkt för häckning – även om hackspetten också behöver flyga till Erstavik för födosök.

Spillkråkan. Även här utgår kommunen från att spillkråkan inte häckar, därför att ingen häckning är noterad på Artportalen. För att rapportera en häckning krävs täta besök av någon fågelskådare som också rapporterar. Vanliga närboende rapporterar vanligtvis inte till Artportalen. Nämnas bör att största delen av det naturområde, som ligger inom detaljplanen för Tollare strand är sedan många år omgärdat med ett högt stängsel och därmed utstängt för besökare. Därtill kommer att just skogarna uppe på Tollareberget (där det finns mycket tall) mera sällan besöks av ornitologer. Här rör sig det vanliga folket som vandrar på stigarna, njuter av naturen, ser spillkråkor hackande och häckande, men känner inte till Artportalen eller känner sig inte kunnig nog för att registrera sig där.

Som tidigare sagts så har Nacka kommun inte gjort någon inventering av fåglar i Tollare. Dessutom kan sägas att sedan i vintras är hela Tollareområdet söder om Tollare folkhögskola avstängt av NCC – genom grind och skylt om övervakningskameror. Det går alltså inte ens att nå de delar som är Naturreservat – utan att riskera en kraftig reprimand av någon NCC-anställd. Undertecknad (MJ) har personligen råkat ut för detta. Så ofta som olika personer sett just spillkråkan inom Tollare, skulle det vara mycket förvånande om den inte häckar där. Rapporterna på Artportalen från 2008 och 2009 är gjorda just under häckningsperioden – 2009 notering slutet april med tillägget ”locklåten” och 3/5 med tillägget ”spel/sång”. Denna spillkråka torde i varje fall haft för avsikt att häcka där.

Övriga rödlistade arter i Tollareområdet. Påpekandet här att ”*Ingen hotklassad art har rapporterats från Tollare*” syns som ett alibi för att all natur som inte hyser någon hotklassad art kan exploateras. Med ett sådant resonemang över hela landet eller länet, skulle mycket snart många arter ha ”stigit uppåt” på rödlistan och från *nära hotade* till *starkt hotade* och slutligen högst upp på listan – *utdöd*. Vi anser att det är kommunens skyldighet att värna om samtliga arter på rödlistan – även de lägre klassade.

Artvis information om övriga rödlistade arter (från Artdatabankens artfakta). Samtliga är rödlistade som NT (= nära hotade).

Eklevande arter uppges till antalet 5. Det skrivs – art för art – att ingen av dessa ligger inom område/områden som kommer att exploateras. Vissa bör av den geografiska angivelsen att döma ligga inom Tollare Naturreservat – men kommunen har inte uppgivit att så är fallet. Vad gäller Naturreservatet så är gränserna dåligt uppmärksatta – obefintliga på vissa håll, i andra fall mycket

ungefärligt angivna. Samtliga dessa ekdungar – mindre eller större – där arterna påträffats har en hotande närmiljö, då ny bebyggelse kommer att ligga synnerligen nära ekarna.

Flera gamla ekar utmed Sockenvägens norra del har blivit illa åtgångna (rötter avskurna) genom vägens breddning. Hit hör bl.a. en ek med **Blekticka** (Vi har själva sett denna blekticka). Det borde vara samma ek som hyser **Gul dropplav** och **Oxtungsvamp**. Den geografiska angivelsen är 400 m VSV Tollare Träsk för samtliga dessa tre arter. **Grå skärelav** uppges finnas 200 m V om Tollare träsk. Den finns då rimligen inom Naturreservatet. Strandskyddet för Tollare träsk sträcker sig 300 m åt väster. Bebyggelsen i Detaljplan för Tollareängen (som ingår i den totala Tollareplanen) ligger direkt i gränsen till Naturreservatet. För arten **Rutskinn** finns tre fynd i Tollare. Här skrivs ”Sannolikt finns ingen förekomst inom den del av planområdena, som berörs av bebyggelse.” Vad bygger man denna sannolikhet på? De tre omnämnda fyndplatserna är samtliga i riskzonen för störningar. En geografisk angivelse är samma som de tre förstnämnda arterna, 400 m VSV Tollare träsk – d.v.s. den gamla eken vars rotsystem blivit stört vid vägbygget. Den norra lokalen 250 m SSO Tollare träsk borde vara på någon av de ekar som hänger med rötterna i luften efter gc-vägbygget utmed Sockenvägen 2008. Den ligger då också inom enskild tomtmark – om än N-märkt. ”Den sydligaste förekomsten, på Mårtens holme, kan påverkas av ökat besöksstryck.” – säger kommunen. Det är alldeles riktigt. Påverkan av ökat besöksstryck kommer att vara ett starkt hot mot samtliga rödlistade arter och mot hela den kvarvarande naturen, inte bara på Mårtens Holme, utan i hela Tollare. Skulle den geografiska angivelsen 400 m VSV Tollare träsk (det beror ju på var i Tollare träsk man mätt ifrån) avse ekar i den lite större ekskogen intill Johannes Petri skola, så kan påtalas, att här har i allra högsta grad ”besöksstrycket” ökat.

Granlevande arter uppges till antalet **3**. En av dessa, **Ulltickan**, har redan förstörts vid exploateringen av granskogen söder om Tollare träsk. **Gränstickan** – inom detaljplan Tollare strand kommer att förstöras om planen genomförs. Då det inom Nacka kommun finns endast två noterade lokaler för gränsticka är det synnerligen allvarligt att gränstickan i Tollare planeras bli förstörd. Att utplåna ett av två exemplar är ytterst riskfyllt för artens fortlevnad inom Nacka kommun. Fyndplatsen för **Grantickan** ligger ONO om Tollare träsk. Här är ingen bostads-exploatering planerad. En förutsättning för grantickans fortlevnad är att större respekt visas för gamla granar än vad som hittills gjorts.

Av **tallelvande arter** finns enbart **en** art omnämnd. Det är **talltickan**. Det har noterats 17 fynd inom Tollareområdet. Endast tre av dess växtplatser bedöms försvinna. Med tanke på de stora arealer av gammal tallskog, som kommer att avverkas vid exploatering för Detaljplanerna Tollare strand och Tollarehöjden är det mycket förvånande, att endast tre kommer att försvinna. Förvisso har vissa tallar markerats som träd som ska stå kvar – men stor del av dessa ligger

inom privat tomtmark. Här är de i riskzonen dels därför att de riskerar att bli nedhuggna av kommande fastighetsägare (det är allom bekant att många träd olovligen tas ned) och dels därför att de riskerar att ta skada av alla markarbeten. De långsiktiga konsekvenserna för kvarlämnade träd inom exploateringsområdena har inte bedömts. Hur många av dessa träd som finns inom Naturreservatet omtalas inte. Detta senare hade varit en bättre indikation på huruvida artens överlevnad inom Tollare är äventyrad eller inte.

Övriga växtarter. Här omnämns **Grön sköldmossa** som enda art. Den är upptagen i Art- och habitatdirektivet. De båda fynden inom Tollare kommer att förstöras genom att marken bebyggs. För boende i Södra Boo är det ingen särskild tröst att arten finns i Erstavik och Velamsund.

Insekter är upptagna till antalet **2**. Det är **ädelguldbagge** och **sexfläckig bastardsvärmare**. De två fynden av ädelguldbagge uppges båda ligga norr om planområdet. Men fyndplatsen på Tollareängen ligger inom planområdet för Tollareplanen. Här planerar Järntorget att bl.a. bygga radhus. Fyndplatsen är belägen inom exploateringsområdet. Samma gäller för sexfläckig bastardsvärmare. Det betyder att båda dessa arter sannolikt kommer att försvinna från Tollareängen. Undertecknad (MJ) har själv varit närvarande vid de två fynden. Märkligt nog har bland insekter inte tagits upp reliktboken, rödlistad (NT). Detta är en art som kommunen borde känna till, då den finns upptagen i naturvärdesutredningen gjord av biolog Tomas Fasth, Pro Natura, vintern 2007 – 2008. Reliktbocken är knuten till tall. Ett flertal av dessa tallar ligger inom exploateringsområdet för Tollare strand och Tollarehöjden. I Bertil Viklunds inventering nämns två rödlistade arter, den ek- och tallevande plattbaggen **Pediacus depressus** (VU) och den granlevande glansbaggen **Ipidia binotata** (NT). Ingen av dessa är upptagna i kommunens yttrande.

Fåglar – enbart häckande – har tagits upp till antalet **fem**. I Tollare träsk (tillhör Naturreservatet) häckar **Svarthakedoppingen**. Dess fortlevnad är stark beroende av att den nya bebyggelsen inte åstadkommer störningar. Här är det mycket viktigt med information till de familjer som flyttar in. Visserligen ingår i reservatsföreskrifterna att ingen störande verksamhet får förekomma, men detta kan ses som ett relativt begrepp och tydliga pedagogiska instruktioner är nödvändiga. **Drillsnäppa**, **Gråtrut**, **Silltrut** och **Vitkindad gås** häckar samtliga på Mårtens Holme. Vad gäller förutsättningarna för Mårtens holme som en fortsatt värdefull del av Naturreservatet, anser vi det är beroende av beslutet om bro eller inte bro. En fågelart som ofta syns segla över Tollare är **Tornseglaren**, rödlistad (NT) och upptagen i EU:s fågeldirektiv. Det finns ingen rapport om häckning, men de gamla pappersbrukbyggnaderna skulle kunna vara en häckningsplats. Bruket kan ju svårligen bevaras, men vi vill notera att vi denna vår vid ett flertal tillfällen sett tornseglaren segla över Tollarebergen och bruket.

Exploateringens konsekvenser...

Länsstyrelsen efterfrågar från kommunen en beskrivning av ”...*exploateringens konsekvenser för dessa arter och vilka åtgärder som planeras för att förebygga, hindra eller motverka påverkan på dessa djur- och växtarter.*”

När det gäller de rödlistade fågelarterna på *Mårtens Holme* är kommunen nu inne på tanken att införa landstigningsförbud på holmen under häckningstid. Detta är en lovvärd nytanke, men frågan är ändå om det nuvarande fågellivet kan fortleva. Mängder av människor kommer – om en bro läggs ut – att befolka holmen, naturen kommer att utsättas för starkt slitage och riskerar att inte bli lika attraktiv för häckande fåglar. För de boende kommer ett landstigningsförbud att vara provocerande, när bron är avstängd under ett par vackra vår/försommarmånader. Risk är att förbudet ignoreras genom att man när som helst kommer att använda jollarna (som oftast hör till varje båt vid en marina). Utan bro skulle en möjlighet vara, att annan tid på sommaren ta sig ut med roddbåt. Då har man inte invaggats i så stora förhoppningar och besöksantalet blir mera

begränsat och besöken mera till en spännande upplevelse i ett naturreservat. Vi anser att en bro till Mårtens Holme är olämplig.

Av Nacka kommuns svarsyttrande framgår att man fortfarande undlåter att svara på frågan och göra en seriös bedömning av exploateringens konsekvenser. Man ger heller inte förslag på eller för ett resonemang kring vilka åtgärder som är planerade. Detta har inte heller gjorts i MKB'n för detaljplanen Tollare strand.

I sin Sammanfattning säger Nacka kommun ”*De flesta rödlistade kryptogamer och smådjur som dokumenterats inom Tollare kommer att kunna finnas kvar, eftersom flertalet fynd är gjorda i områden som inte kommer att exploateras.*” Att fynden inte ligger i ”*områden som inte kommer att exploateras*”, inom Tollareområdets naturreservat, är en tveksam garanti för dess fortlevnad.

Redan idag är exploateringens negativa effekter på mark inom det angränsande Naturreservatet avläsbara och nya risker uppstår. Av de 7 detaljplaneområdena är ett område bebyggt sedan ett par år, Johannes Petri skola, och två är under byggnation, Tollare träsk och Mellanbergsvägen.

Det finns fortfarande ingen som helst utmärkning av gränsen mellan Johannes Petri skola och Naturreservatet – trots våra upprepade påstötningar till Nacka kommun om behovet härav. Den egna skolgården är liten och skolan har idag över 500 elever. Skolbarnen har använt naturreservatet som skolgård. Stora delar av markfloran under ekarna är helt nersliten ända ner till bara jorden, upplagd död ved i form av stockar är blankslitna av ridande barn, dvs varenda liten lav, mossa eller insekt är borta, sly avbrutet och mulm utkrafasad. Skolbarnen har säkert lekt lyckliga medan Nacka kommun undvikit att ta tag i konflikten. Skolan har nu ansökt om att få utöka antalet barn genom att bygga ut med en förskola. Trycket på reservatsmarken kommer att ytterligare öka.

I sydöstra Tollare i kanten av byggnationen vid Tollare träsk fälldes ett 80-tal granar så sent som i maj 2011, ett flertal mycket stora, vid kommunens naturreservatsgallring, detta trots att mycket granskog redan försvunnit och att ytterligare områden med granskog kommer att försvinna om planerade detaljplaner genomförs.

Våtmarken vid det öppna utloppet från Tollare träsk, delvis på tomtmark och delvis inom reservatsmark var under markarbetena i våras nära att försvinna, om inte undertecknad (MJ) ryckt ut till dess försvar.

Kommunens yttrande över överklagandet gäller detaljplanen för Tollare strand. Men vi anser att man måste betrakta hela Tollareområdet som ett enda exploateringsområde, naturreservatets mark måste ingå i det. Risker är stor för missgynnande påverkan även för de arter, som finns inom områden som inte exploateras, deras överlevnadsmöjligheter kommer att vara i riskzonen.

Kommentarer beträffande markföroreningar m.m.

Det är positivt att NCC låtit göra ytterligare undersökning av markföroreningar. Resultatet ser allvarligt ut – med de höga halterna gifter från farligt avfall – allt från arsenik till bly. Det är viktigt att det fortsatta saneringsarbetet görs mycket noggrant och följs upp med kontroller från kommunen. Om risker fortfarande finns för läckage ut i vattnet, vore det klokt med ett badförbud just vid kajen och där läckage kan ske. Det vore bättre att avsätta även den östra sidan av

klippan (Fläsklösa) i väster till friluftsbad i stället för att låta marinan gå ända till klippan. På båda sidor om klippan finns idag en liten sandstrand, som är synd att bygga över med bryggor. Det skattade antalet badtillfällen per år, 16 dagar för vuxna och 24 dagar för barn/ungdom syns vara en underskattning – speciellt med bostäder så nära vattnet. Ett morgondopp varje dag under maj – september är vanligare än många tror.

För Boo Miljö- och Naturvänner

Margaretha Josefson
Styrelseledamot

Kerstin Lundén
Ordförande